

Jurij Kalan, akademski slikar

Tadeja Šuštar

*"Zame je slikanje igra in garanje ter hkra-
ti tudi sprostitvev in resno delo. Vse dam v
sliko in z njo vse povem. Vsakdo lahko v
mojih slikah najde svoje sporočilo, ker go-
vorijo same zase. Oglejte si jih! Slikam iz-
ključno zaradi slik."*

V svojem ateljeju. Foto: Tihomir Pinter

Sedela in pogovarjala sva se v toplini prijetne, barvite hiške v Tomačevem v Ljubljani, kjer domuje slikar Jurij Kalan s svojo družino: ženo Bojano, sinom Jonom in hčerko Ajdo, ter njihovima psoma Žigom in Gurio.

Ti je vseč, če ti rečejo slikar Jurij Kalan?

Sem slikar, nisem pa nikoli pozoren na to, ali me naslovijo ali ne, s tem se res nikoli ne ukvarjam.

Imaš svoj posvečen prostor, kjer ustvarjaš, svoj atelje ali prostor sploh ni pomemben?

Iz dneva v dan raje ustvarjam v svojem ateljeju.

Na nek način imaš slikarske korenine: mamin oče in tvoj oče sta se ukvarjala s slikanjem, bila sta samouka. Si se že v otroštvu zavedal svojega talenta?

Nikoli nisem mislil, da znam risati. Vem samo, da me je risanje zanimalo, odkar pomnim. Zdelo se mi je neverjetno, da lahko s svinčnikom ujameš žival na papir.

Kako se spominjaš svojih osnovnošolskih let, ko so bile tvoje slike in risbe vidno boljše od drugih?

Imel sem občutek, da sem drugačen, ker me je risanje zanimalo. Še vedno pa nisem imel pojma, da rišem bolje. Prej bi rekel, da sem mislil, da rišem drugače. In glede šole: šola kot taka me ni zanimala z izjemo likovnega pouka, seveda, ki sem ga vzel zelo resno. Vedno sem se potrudil, ker je bilo risanje zame res pomembno.

Kaj pa stripi?

Bil sem navdušen. Pritegnila me je kombinacija zgodbe in risbe. Nisem bral kar koli, ampak sem izbral tiste stripe, ki so po mojem mnenju imele dobre risbe. Ne vem, ali je bilo moje mnenje pravo, vendar sem izbiral po tem merilu.

So bili plakati, na katerih si vsak dan posebej narisal zgodbo, ki so vam jo prebrali pri šmarnicah, tudi stripi?

Ne. Mislim, da ne. Spominjam se samo, da sem zgodbo narisal na velik list papirja, po mojem mnenju

Jurij in stari ata.
Foto: arhiv družine Kalan

je bil velikosti A1. Potem je med šmarnicami visela pred oltarjem. K temu me je pritegnil gospod Jože Hauptman, ki je bil takrat kaplan v Železnikih. Takrat sem bil v 5. ali 6. razredu.

V osnovni šoli so ti bili všeč kavboji. Risal si nošove, pa škornje ... Pa Disneyjeve junake ... Kaj pa tvoje učiteljice, likovni pedagogi, v kakšnem spominu jih imaš? So te vzpodbujali? Se ti zdi, da so dovolj naredili, da je prišel do izraza tvoj talent?

Šola mi ni bila ravno pisana na kožo. Ni me preveč zanimala. Za svoje stvaritve sem bil celo kaznovan, ker je bila takrat pri likovnih pedagogih stroga ločnica med tem, kaj je prav in kaj narobe, kaj je umetnost in kaj kič, premalo so bili tolerantni. Kar je bilo meni v osnovni šoli všeč, je bilo označeno za kič in se tako nisem dobro razumel s svojimi učitelji. Neko jih nisem razumel in oni mene ne. Danes seveda vem, za kaj je šlo takrat, in tudi opažam, da se stvari sedaj spreminjajo. Veliko več je tolerance in tudi kič dandanes že obravnavajo kot umetnost. Vendar so bile takrat stvari drugačne in žal mi je, da ni bilo več tolerance.

Moram pa ob tem povedati, da je bil eden izmed mojih osnovnošolskih likovnih pedagogov tudi akademski slikar Janez Hafner iz Škofje Loke. Takrat se nisva preveč dobro razumela, vendar sva z leti postala prava slikarska prijatelja. Mislim, da sva razvila spoštljiv prijateljski odnos. In kljub temu da se izražava z različnimi slikarskimi vsebinami, se izredno dobro razumeva.

Kaj iz tega osnovnošolskega obdobja pa se ti je najbolj vtisnilo v spomin?

Mislim, da precej nenavadne stvari. Kajti ko pomislim na osnovnošolske klopi, mi pride najprej na misel naš razrednik Sašo Zagoršek. Še vedno ga imam pred očmi, kako nam je na harmonij prav rad igral skladbe, za katere smo mu note prinesli učenci. Torej ne tistih, ki bi jih po učnem načrtu morali poslušati, ampak na primer rock. Potem se vedno spominim, kako nas je mentorica literarnega krožka

Jurij in Jaka. V mali šoli je tako dobro narisal mačka, da mu učiteljica Rezka Potočnik ni verjela, da je slika njegovo delo. Foto: arhiv družine Kalan

Zimske radosti. Foto: arhiv družine Kalan

Jurija je zanimal svet narave. Foto: arhiv družine Kalan

Martina Sedej vse, ki smo sodelovali pri šolskem glasilu Naše poti, peljala v opero. In tretji tak dogodek je posnetek lutkovne predstave Ježkove Zvezdice Zaspanke, ki smo si ga v šolski telovadnici ogledali kot prvo- ali drugošolčki.

Se spominjaš še kakšne prigode – glede na to, da si bil po pripovedovanju bolj nagajiv otrok?

Zgodilo se mi je, da sva se s sošolcem Raflom Šturmom v Ljubljani izgubila. Osmošolci smo imeli ekskurzijo, na koncu naj bi se dobili v Tivoliju ter se potem z vlakom odpeljali do Škofje Loke in domov. Vendar midva Tivolija nisva pravočasno našla. Ljubljane nisva poznala in v prepričanju, da hodiva proti Tivoliju, sva jo midva mahala proti Bežigradu. Vse ulice so se nama zdele enake in nisva imela nobene orientacije. Potem ko sva že dolgo hodila, precej dlje, kot bi po najinem mnenju potrebovala do Tivolija, sva srečala skupino otrok. Vprašala sva jih, kje je Tivoli, in razložili so nama, da sva popolnoma zgrešila smer. Ponudili so nama, da naju s kolesi peljejo v Tivoli, kar tako, na prtljažniku. Ko smo prikolesarili na naše zbirno mesto, so žal najini sošolci in učitelji že odšli. Ni nama ostalo drugega, kot da jo peš mahneva domov. Trudila sva se, da bi koga "uštopala", pa nisva imela sreče. Ko sva pripešačila v Škofjo Loko, sva srečala razrednika Saša Zagorška, ki nama je dal denar za avtobus do Železnikov. Ob koncu leta so nama "svetovnjima popotnikoma" podarili vsakemu en "star škrpet".

Kako so se starši odzvali na tvojo odločitev, da šolanje nadaljuješ na oblikovni srednji šoli v Ljubljani?

Kljub temu da se je takrat večina fantov odločala za strojno ali lesno, so moji starši dobro sprejeli mojo izbiro. Tudi njim se je zdelo, da je zame to edina prava pot.

Ti je bila oblikovna šola bolj pisana na kožo?

Ne, čeprav sem sprejemne izpite brez problemov opravil, se v njej nisem preveč našel. Še vedno je

bilo preveč splošnih predmetov, ki zame niso bili zanimivi, in premalo sem se jih učil. Strokovne predmete sem imel odlično, ostalo pa toliko, da je šlo. Šele na akademiji sem zaživel in učenje je dobilo pravi smisel.

Vendar pa sprejemnih izpitov na akademiji za likovno umetnost nisi naredil kar v prvo?

Res je. Tisto leto so jih sprejeli zelo malo in mnogi, ki niso bili uspešni, so šli likovno umetnost študirat na pedagoško akademijo. Meni ni bilo do tega. Zame je bila edina prava izbira akademija za likovno umetnost in trdno sem bil odločen: ta ali pa nobena. Ker sprejemnih izpitov takrat nisem naredil, sem moral najprej k vojakom v Nikšič v Črno goro.

In tam so opazili tvoj likovni talent?

So, in to mi je olajšalo vojaško življenje. Potrebovali so nekoga, ki je znal lepo pisati in risati. Bil sem ravno pravnjji, čeprav svojemu nadrejenemu nisem znal postreči s kavo. Pogosto mi je zato grozil, da me bo poslal nazaj v "stroj", s tem je mislil običajno vojaško urjenje. K sreči sva se vedno nekako sporazumela, da je ostalo le pri besedah.

Iz vojske si primaširal naravnost na akademijo?

Ne čisto naravnost. Ko sem januarja 1983 odslužil vojaški rok, sem moral za nekaj časa na delo v Alples, da nisem postopal doma. Zame je bila to huda preizkušnja, mislim, da hujša kot šola. Dobil sem še dokaz več, da tako delo ni zame. Še bolj sem bil prepričan, da hočem biti slikar in nič drugega. Zato sem v začetku julija šel na sprejemni izpit na akademijo za likovno umetnost in ga takrat brez problemov opravil. Ne morem opisati, kako srečen sem bil. Uresničile so se mi sanje. Sledil sem jim in se tudi vpisal na tako zeleni študij, kljub temu da bi se lahko zaposlil v EGP Škofja Loka.

Končno prava šola zate: akademija za likovno umetnost!

Res je. Akademija je bila zame edina prava šola. Tam sem se res našel in rad sem hodil tja. Cele dneve smo preživali tam: študirali in risali ter risali in študirali, tudi jedli in pili smo kar tam. Akademija je posedovala in posredovala znanja in veščine, za katere sem že v času študija vedel, da so koristni zame, če hočem postati slikar. Zato se nisem upiral, ampak sem

S sošolci na oblikovni srednji šoli v Ljubljani. Od leve proti desni: Zoran, Jurij, Andrej. Foto: arhiv družine Kalan

se trudil, da sem kar največ ponujenega slikarskega znanja tudi osvojil, ponotrnil, posvojil.

Kako se je tvoj slikarski talent razvijal na akademiji? Po pripovedovanju akademskega slikarja Janeza Hafnerja, danes prijatelja, nekoč pa kratek čas tudi tvojega učitelja v osnovni šoli, si se na akademijo vpisal pravzaprav z željo postati stripar.

Strip mi je bil pri srcu že v osnovni šoli, potem v srednji šoli in tudi na akademijo sem šel predvsem z željo, da se naučim risati! Takrat sem bil prepričan, da je risanje zahtevno, medtem ko je bilo slikanje takrat v mojih očeh nekaj enostavnega. Nekaj naslikati res ni nič posebnega, sem si mislil. Toda ko sem prišel na akademijo, sem ugotovil, da slikati sploh ni enostavno. In ko sem se začel s slikanjem resno ukvarjati, me je tako zasvojilo, pritegnilo, potegnilo, da za drugo sploh ni bilo več časa, tudi za strip ne. Strip mi je še vedno všeč in še vedno čutim, da bi se, če bi imel več časa, lotil stripa, vendar imam časa vedno manj in ne več.

Pa vendar si ustvaril strip, za katerega si prejel nagrado.

Ja. Še kot srednješolec sem se odzval na razpis v reviji Mladina in oddal strip z naslovom Marjanina dilema, ki je bil nato izbran kot tretji najboljši in objavljen. Toda kot sem že dejal, ko sem začel resno slikati, me je to povsem zaposlilo. Slikanje namreč zahteva celega človeka.

Bi lahko rekel, da je odločilni trenutek na tvoji življenjski poti napočil na akademiji, ko si začutil, da je slikarstvo zate edino pravo, ker le na platnu lahko izraziš sebe in svojo resnico, ustvariš nekaj povsem svojega?

Ja, mislim, da res. Kot sem že rekel, dolgo sem verjel, da je slikati enostavno. Potem pa sem ugotovil, da bolj kot "ležeš noter", zahtevnejše postaja. Vse več poti se odpira; moraš izbirati, se odločati. In ko sem na akademiji zagrizel v študij slikarstva, sem spoznal, da je to tisto pravo, da se hočem izraziti prav s sliko.

Glede na to, da je bila zate akademija edina prava šola, ali se ti zdi, da je formalna izobrazba, študij na akademiji za likovno umetnost in diploma, nujna za slikarja ali se po tvojem slikarji kar rodijo?

Mislím, da ni nujna. Vendar če znaš in hočeš izkoristiti njen potencial, znanja, ki jih hrani, lahko s študijem tam res ogromno pridobiš. Zame je bila idealna, meni je dala ogromno. Tam sem spoznal in študiral že formirane slikarje. Veliko smo potovali in obiskovali galerije po Evropi, šli smo v Firence, na Dunaj ... in v Amsterdam, kjer sem prvič v živo videl originalnega Rembrandta, njegovo Nočno stražo. Povsem me je prevzela. Pa ne da slike nisem poznal, videl sem že njene reprodukcije, a to je bil prvi pravi stik s sliko v živo. Rembrandt me je takrat povsem začaral in še vedno mi je všeč. Takrat sem se prvič tudi zavedel, da je reprodukcija ena velika laž. Ne more nadomestiti originala, ki edini izžareva vsa tisto energijo, ki jo je mojster vložil vanjo.

Je akademija zagotovilo, da boš uspešen slikar?

Ne, takega zagotovila ti ne more dati. Daje ti lahko le znanje, ti pokaže nekaj možnih poti, ti daje neko zaветje v času študija. Od tam naprej si odvisen samo od sebe. Po diplomi so odločitve prepuščene tebi samemu.

Jure, kako si se razvijal kot slikar?

Slikati sem začel z mnenjem, da je to enostavno opravilo, kot sem že rekel. Toda ko sem se začel poglabljeno ukvarjati z njim, sem kaj hitro ugotovil, da temu ni tako. Res je sicer, da je čudovito, da je užitek, da je veselje, vendar je hkrati zelo resno delo, je tudi napor in trpljenje. Skratka, je zelo zahtevno in zahteva celega človeka.

Kako si začel?

Spomnim se, da sem bil nor na barve. Vsak slikar mora skozi obdobje študija formiranih slikarjev in iskanja svojega izraza. Zame je bil to čas, ko me je povsem prevzel Soutine: delal sem z intenzivnimi

barvami in vključil sem deformacijo. Obiskal sem vse razstave, ne glede na to, kako daleč je bilo treba iti, samo da sem bil v stiku s tovrstnim slikarstvom. V tem procesu, ko se oprimeš avtoritete, pa nastane problem. Kajti nenadoma se zaveš, da izbranega slikarja samo posnemaš, postaneš nekakšen njegov privesek in zato ne ustvariš nič svojega. Vesel sem bil sicer, da mi je moja mentorica, profesorica Metka Kraševc, takrat dovolila, da sem se iskal, razvijal po svoje, kot sem čutil. In s tem, ko mi ni vsiljevala nekega svojega pogleda, mi je omogočila, da sem sam prišel do svojih zaključkov.

Bi bilo lahko tudi drugače?

Seveda. Lahko bi se mi zgodilo, da bi bil moj mentor nekdo, ki bi bil manj toleranten in bi mi vsilil svoj pogled: moj razvoj bi podredil svojemu vzorcu razvoja slikarja. No, k sreči se mi kaj takega ni zgodilo. Profesorica Kraševc nam je celo dovolila, da smo v stilu Soutineja slikali volovsko glavo: od nekod smo prinesli pravo volovsko glavo, jo obesili v ateljeju ter jo slikali. Po dveh dneh je že prav nagnusno smrdelo, tako da jo je kolega Marko zabrisal kar skozi okno, vendar sva jo šla potem s Filipom iskat, da smo lahko nadaljevali. Profesorica Kraševc, ki je prišla gledat, kako naše delo napreduje, ni imela nobenih pripomb glede smradu ...

Koliko časa je trajalo tvoje Soutinejevo obdobje?

Vem, da je bila moja diploma še v stilu: barva, deformacija, figura. Naslikal sem sedem portretov in pri profesorici Metki Kraševc diplomiral leta 1990. Končalo se je obdobje akademije, ki je nekakšno zavetje, ki ti daje neko varnost. Od takrat naprej sem bil zares odvisen samo od sebe. Postati sem moral sam svoj mojster. In začelo se je rjavo obdobje.

Torej od intenzivnih barv kar na izključno rjavo?

Kar naenkrat sem uvidel, da to, kar naslikam, niso moje slike, in mogoče tudi zato, ker mi iz časa sli-

kanja z intenzivnimi barvami ni ostalo drugega kot ogromno rjave, sem hotel vse izraziti v rjavih tonih. Res je tudi, da je bil to čas pred slovensko vojno in je v bilo v zraku čutiti neko depresijo. Tako so izpod mojega čopiča nastale "zatežene" slike, ki sem si jih kar izmišljal, ni šlo za slikanje iz življenja. Predstavljale so osamljene ljudi, čudne poze ...

Si dolgo vztrajal v rjavi depresiji?

Ne, to je bilo kratko obdobje. In spet sem kar naenkrat ugotovil, da si ne morem slik kar izmišljati. Spet sem začel uporabljati barve in prisluhnil sem sebi. Hotel sem slikati samo tako, kot sem sam čutil, da je prav. Zanimala me je figura in deformacija. Začel sem se ukvarjati z drugačnimi koti pogledov, na primer od zgoraj.

In potem?

Potem je pravzaprav sedaj. Vztrajam na principu, da slikam, kot sam mislim in čutim, da je prav. Iz sebe, iz življenja. Še najbolj mi pomaga intuicija. Šele ko sliko končaš, se pokaže neka logika, ki je prej ne vidiš. V slikarstvu ni pravil. S tem ne mislim, da lahko slikaš brez slikarskega znanja, brez poznavanja slikarskih zakonitosti, perspektive, barvne harmonije ..., to moraš obvladati, popolnoma osvojiti, to morajo biti ponotranjena znanja, da lahko potem sam zase odločaš in izbiraš in slikaš brez pravil. Poslušáš samo sebe. Zame je slikanje igra in garanje in hkrati tudi sprostitev in resno delo. Vse dam v sliko in z njo vse povem. Želim, da se v sliki spojita moja slika in moje razumevanje slike in da se kot taka slika potem sreča z gledalcem.

Ali želiš s svojimi umetninami gledalcu posredovati neko sporočilo?

Nikakor ne. Lahko pa seveda vsakdo v mojih slikah najde svoje sporočilo, ker govorijo same zase. Slikam izključno zaradi slik.

Kaj v tebi sproži ustvarjalni navdih?

Različno. Včasih se kar zgodi, sliko kar zagledam. Lahko je počelo mojega slikanja fotografija. Zgodilo

Diplomsko delo: Portreti, 1990 – 1991, olje na platno. Foto: Franci Virant

Diplomsko delo: Portreti, 1990 – 1991, olje na platno. Foto: Franci Virant

se je, da sem sliko načrtoval. Lahko je neka mešanica prej omenjenega. V vsakem primeru jo moram začutiti, zanesem se le na svoje občutke, intuicijo.

In motivi? So tvoji osrednji slikarski motivi podobe intimnega družinskega življenja?

V bistvu, da. Družina, otroci, živali, prijatelji. Ker so ob meni, jih poznam, so del mojega življenja, mojega sveta. Zanimajo me konkretni ljudje, življenje.

Kako potem nastaja tvoja slika? Ali gre hitro?

Različno. Včasih gre zelo gladko, drugič ne, ker se slika ne pusti ujeti. V procesu nastajanja se s sliko kregava, vpliva name, se boriva ..., barve nanašam in praskam, pa spet dodajam, prekrivam, plastim ... Res me zahteva v celoti. Nikoli ne vem vnaprej, kako mi bo delo šlo izpod čopiča. Včasih se zgodi, da mi slika ne uspe, z njo nisem zadovoljen in potem moram začeti znova.

Rjavo obdobje: Sam, 1991, olje na platno, 150 x 130 cm. Foto: arhiv družine Kalan

Družina, 1999, olje na platno, 140 x 200 cm. Foto: Tomaž Lunder

Moja Afrika, 2002, olje na platno, 200 x 280 cm. Foto: Tomaž Lunder

Kakšno je tvoje slikarsko orodje?**Na kaj slikaš?**

Na platno in les z oljem. Uporabljam čopiče in tudi slikarsko lopatico, čeprav bolj poredko.

In tvoj slikarski stil? Ali te 21. stoletje v čemer koli določa?

Ne želim, da me kar koli določa od zunaj. Ohranjam star način, prisegam na klasični medij: olje + čopič + platno ali les, to me zanima, mi je všeč. Klasično slikarstvo zame ni zastarelo, je večna stvar. Moram povedati, da spremljam in sprejemam tudi moderno slikarstvo. Marsikaj mi je tudi všeč, vendar pa to ni moj način izražanja. Želim slediti sebi in svojim notranjim vzgibom.

Kaj pa digitalna fotografija in računalnik? Proizvoda moderne tehnike? Sta ti v pomoč ali zate ne obstajata?

Še pred kratkim sem zavračal vsako tehniko. S pojavom digitalne fotografije sem mnenje spremenil. Predstavlja mi izziv. Nikakor v smislu, da bi nado-

mestila moje slikarsko delovanje, ampak kot pomoč. Fotografiram več kot kdaj koli prej: družino, živali, otroke ... Fotografija je nekaj posebnega, saj nikoli ne veš, ali bo prava. Pomembni so mi izrezi, mora biti živa.

Čudovito se mi zdi, da fotografijo lahko takoj preneseš na računalnik in si jo ogledaš na ekranu, kjer je kvaliteta slike veliko boljša kot na papirju. Prav to slednje s pridom izkoriščam za svoje slikanje.

Poleg fotografa je ob slikarju v tebi tudi kipar?

Fotografija in kiparstvo sta moji sprostilni dejavnosti, nista resno delo. Slikarstvo je tisto, ki me povsem zaposli, je moje resno delo.

Sprva sem kiparil iz gline, to je bilo še na akademiji. Potem pa sem želel s kamni iz Save tlakovati dvorišče pred hišo. Pri iskanju primernih kamnov sem našel tudi take, ki jih je reka že toliko oblikovala, da sem samo še dokončal njeno delo in nastali so obrazi. Trenutno izdelujem kipce - obraze iz lipe, ki jih tudi pobarvam.

Nagrada Majskega salona, 1998, Kipci iz savskih rečnih kamnov. Foto: Jurij Kalan

In med kakšne dejavnosti šteješ svoje jedkavnice?

Še ena meni ljuba tehnika, s katero bi se rad več ukvarjal, če bi imel čas. Vsako leto mi uspe narediti eno jedkanico, ki jo potem uporabimo, da izdelamo novoletne voščilnice za naše prijatelje.

So ti že kdaj ponudili knjigo v ilustracijo? Si tega želiš ali je to povsem drugo področje?

Ne, to ni moje področje, saj si z vsebino, ki jo slikaš, omejen, določen. Raje imam svobodo.

Bi se strinjal z Lucianom Freudom, vem, da tudi njegovo slikarstvo poznaš in ceniš, ki je rekel, da je vse avtobiografsko, vse je portret.

Mislím, da se s tem vedno bolj strinjam. Res je vse portret in zares dam v vsako sliko del sebe.

Ali ustvarjaš sam v tišini? Ali imaš raje družbo otrok, žene, mogoče glasbe?

Rad slikam sam v tišini. Toda ne vedno. Včasih si zaželim glasbe in ugotavljam, da vse raje poslušam klasiko. Seveda se mi zgodi, da sploh ne opazim, da glasba izzveni in nastopi tišina, ker me slikanje povsem zaposli, vsi moji čuti so osredotočeni nanj.

Ali kdaj ustvarjaš s svojima otrokoma?

Ja, oba zelo rada rišeta. Vendar jima ne želim vsiljevati slikanja. Hočem, da živita svoje življenje, začutita svojo poklicanost. V šali sinu Jonu predlagamo, da naj bo veterinar, da bomo imeli brezplačno oskrbo naših psov. Smo namreč družina velikih pašjih ljubiteljev.

Ali ima tvoje življenje ustvarjalne cikle, ki jih loči nekakšna slikarska kriza, ali gre za neke vrste konstantno vseživljenjsko umetniško rast?

Nekako gre za oboje: imam svoje ustvarjalne cikle in obenem z leti ustvarjanja neprestano zorim kot umetnik, rastem. Vsekakor se zavedam, da bom rasel celo življenje, če bom le dovolj ustvarjal. Pot mojega razvijanja pa ima, kljub temu da se vztrajno dviga, tudi svoje odklone od idealne smeri: zato je vijugasta ter polna vzponov in spustov. Tako je pač življenje.

Ali se kot slikar tudi soočaš s potrebo po vseživljenjskem učenju? Kako skrbiš za svoje slikarsko izobraževanje?

Veliko gledam: razstave, galerije, knjige ..., čeprav moram priznati, da sem včasih veliko več hodil na tovrstne ogledе. Sedaj grem tja, kjer lahko vidim tisto, kar me res zanima. Zavedam se tega, da je zame najbolje, da čim več vidim; tudi stvari, ki me ne zanimajo, ker si edino po tej poti širim obzorje, vendar pa trenutno tudi družina zahteva svoj čas. Moram uskladiti oboje.

Vem, da se v galerijah po svetu vedno dolgo zadržiš in potem še greš nazaj do določenih slikarjev: navdušujejo te dela Rembrandta, Velazqueza, Tiziana ... Mogoče še koga? Kaj te pri njih pritegne in prepriča?

Zaustavim se pri umetnikih, ki so se v svojih stvaritvah ukvarjali s podobnimi ali celo enakimi problemi kot jaz. Tudi mene zanima portret, človek in oni so bili tisti, ki so bili na tem področju najboljši,

Lesene glave, rezbarije, 2006 – 2008. Foto: Jurij Kalan

ki so našli odlične rešitve svojih slikarskih zank. V njihovih slikah je veliko stvari, ki me pritegnejo, saj so s slikarskega in psihološkega vidika to prave umetnine.

Če bi lahko izbiral, v katerem obdobju bi želel ustvarjati?

Mogoče bi si moral nekatera najprej malo pobližje pogledati, malo preizkusiti, potem bi se pa odločil. (smeh)

Ali obstaja slikarsko središče sveta, kamor slikar obvezno mora?

Mislím, da je obveznih galerij več, in pravzaprav je tako: več kot jih obišeš, bolje zate.

Sodeloval si že na mnogih razstavah, samostojnih in skupinskih. Katere so ti ljubše?

V bistvu ni pomembno, ali gre za samostojno ali skupinsko. Pomembno je le, da sem ustvaril dobre slike, s katerimi sem zadovoljen. V tem primeru jih zelo rad postavim na ogled, ker me zanima, kako moje stvaritve delujejo, učinkujejo v drugem prostoru in kakšen je odziv gledalcev. Res je, da se za samostojne razstave moraš veliko bolj javno in medijsko izpostaviti, kar nima vedno neposredne zveze z menoj kot slikarjem, in zato mi ob tem ni ravno prijetno. Vendar pa se človek vsega privadi.

Imaš katero od razstav v slabem spominu?

Ne, nikakor. Se mi je pa nekoč zgodilo naslednje: V okviru Šubičeve kolonije smo nekaj let izdelovali občestne slike. Želja je bila, da bi z našimi umetniškimi deli, razstavljenimi ob cestah bivše škofjeloške občine, torej v škofji Loki in v obeh dolinah, popestrili poti. Odzivi na postavljene slike ob cesti so bili zelo različni: od zelo pozitivnih do kritičnih in skrajno negativnih. Za mojo sliko, na kateri sem upodobil sina Jona, se je občestna razstava končala žalostno, saj je moje delo čez noč izginilo. Mediji so poročali, da je nekatere občane slika motila, celo da je zastirala pogled na Ratitovec.

Pa je ta neljubi dogodek potem dobil svoj epilóg?

Edino, kar se je posledično zgodilo, je, da se je zaključilo ustvarjanje občestnih slik. Kaj se je zgodilo z mojo sliko, do danes žal še nisem izvedel.

Kakšne pa so tvoje želje glede razstav v prihodnje, kje si želiš razstavljati?

Nimam nobenih posebnih želja glede lokacije razstave. Moja edina želja so dobre slike, ki jih potem vedno želim deliti z očmi javnosti, kjer koli že.

Kako nate vpliva umetniška kritika? Je zate pomembno, kako tvoje delo oceni kritik?

Kritika je zame zelo pomembna, ker edino na tak način izvem, kako likovni kritiki, s tem tudi del javnosti, ocenjujejo moje ustvarjanje. Vendar se na koncu koncev zanesem samo na lastno oceno, vse gradim na svoji intuiciji.

Koliko lahko oceniš, da si prepoznaven, znan?

Vem za skupino ljudi, ki ve zame in spremlja moje slikarstvo.

Imate slikarji svoje "uspešnice"? Kaj je od ustvarjenega je najbolj tvoje? Je to mogoče zadržna slika, ki si jo dokončal?

Mislím, da bom celo življenje slikal svojo najboljšo sliko, svojo končno stvaritev, ki se ji s posamično sliko približam, z naslednjo mogoče še bolj, s tretjo pa spet malo oddaljim ... Tako potujem vse življenje v iskanju svojega življenjskega dela.

Je danes za slikarja pomembno, kje živi, ustvarja? Se ti zdi nujno, da si v Ljubljani? Bi bil enako uspešen, tudi če bi živel in delal na primer v železnikih?

Slovenija je tako majhna, da po mojem mnenju ni odločilno, kje bivaš. Menim celo, da je za umetnika boljše, če živi na podeželju. Ne vem pa, ali je razlika, ali bivaš v New Yorku ali Londonu. Najbrž je.

S samostojne razstave v Equrni, 1997. Foto: Tomo Brejc

Glede na to, da glasbeniki trdijo, da obstaja le dobra in slaba glasba in literati podobno o literaturi, kaj pa slikarji o slikarstvu?

Tudi mi se s tem strinjamo: ločimo le med dobrimi in slabimi slikami.

Od slikarstva živiš? Je to tvoja svoboda ali tvoje prekletstvo?

Mislím, da oboje. Lahko sicer delam, kakor hočem, vendar sem hkrati odvisen od prodaje, poleg tega moram ohranjati svoj status, zato so razstave in siceršnja medijska prisotnost nujna. Na tak ali drugačen način moram poskrbeti, da ljudje vedo, da ustvarjam. Zame bi bilo idealno, da bi lahko preživel tudi brez tega tržnega elementa, da bi lahko samo ustvarjal in ustvarjal ..., torej delal, ne da bi se ob tem zavedal, da delam, da služim denar.

Ali slikaš tudi po naročilu?

Seveda.

Ali dobiš naročila, ki jih odkloniš? So naročila, ki jih zelo težko narediš, ker se motiv ali pa želje naročnika ne skladajo s tvojim pristopom?

Vedno se potrudim, da z naročnikom najdeva skupni jezik. V primeru, da bi bilo naročilo povsem v nasprotju z mojimi načeli, bi odklonil. Vendar sem prepričan, da k meni pridejo tisti, ki vnaprej vedo, kaj lahko od mene pričakujejo.

Kaj pa poučevanje? Se kdaj ukvarjaš z idejo, da bi odprl svojo slikarsko šolo?

Ne. V vlogi učitelja se ne vidim. Mislím, da bi imel občutek, da stvari svojim učencem vsiljujem. Zdi se mi, da bi dopuščal preveč demokracije in se moji učenci ne bi kaj dosti naučili. Še vedno namreč verjamem, da v dobi, ko se učimo, potrebujemo kar trdo roko, da se tudi česa naučimo. Mislím, da prav slednjega nimam zadosti, da bi lahko imel šolo ali pa da bi poučeval.

Je slovenski prostor naklonjen slikarstvu in vam slikarjem?

Mislím, da ne preveč. Sploh mislím, da nam čas ni naklonjen, vsaj zase lahko rečem. Vse gre prehitro. Mene tržna naravnost in naglica sodobnega sveta ubijata.

Torej je čas zate pomembna komponenta!

Seveda, vedno ga je premalo. Včasih sem imel cel dan zase in slikanje. Sedaj, ob otrocih moram veliko bolj premisliti, kako se organiziram. Saj če jima naklonim ves čas, ki ga lahko, imam še vedno občutek, da jima ga premalo.

(Žena Bojana doda, da je predan oče, ki se otrokoma izredno veliko posveča.)

Kdaj potem ustvarjaš?

Najraje slikam pri dnevni svetlobi, tako da največ ustvarim dopoldne, ko sem sam doma in je v hiši mir.

Kva pa misl'š?, 1989, olje na platno, 100 x 260 cm, v lasti Factor banke. Foto: Mini galerija Triglav Art

Kako se ti zdi, če prebereš na internetu ali pa ti nekod reče: "Ob slikah Jurija Kalana se mi je zvrnelo. Adijo pamet. Magija."?

Rad bi naslikal tako sliko. Res!

Sodeluješ tudi v kakšni dobrodelni akciji?

Včasih oziroma vedno, kadar me prosijo.

Kako skrbiš za kondicijo telesa in duha?

Izredno rad se sprehajam v bližnjem gozdu s psoma, ki me tudi zelo pomirjata. Ali pa grem do Save. Ob tem meditiram, včasih fotografiram.

Kaj je središče tvojega življenja?

(Svoji ženi nameni dolg pogled.) Družina.

Si tudi član skupine Divji v srcu? Kdo ste?

Smo skupina slikarjev, ki nas združuje ljubezen do figuralnega slikarstva. V njej smo: Aleksij Kobal, Silvester Plotajs Sicoe in jaz. Ob vsaki razstavi imamo tudi gosta. Letos smo na razstavi v Equrni v mesecu marcu gostili še kiparja Mirka Bratuša. Do sedaj smo se kot skupina vedno predstavili v Equrni, v bodoče bomo našo razstavo postavili še kje drugje.

Lahko tvojo razstavo pričakujemo tudi v Železnikih?

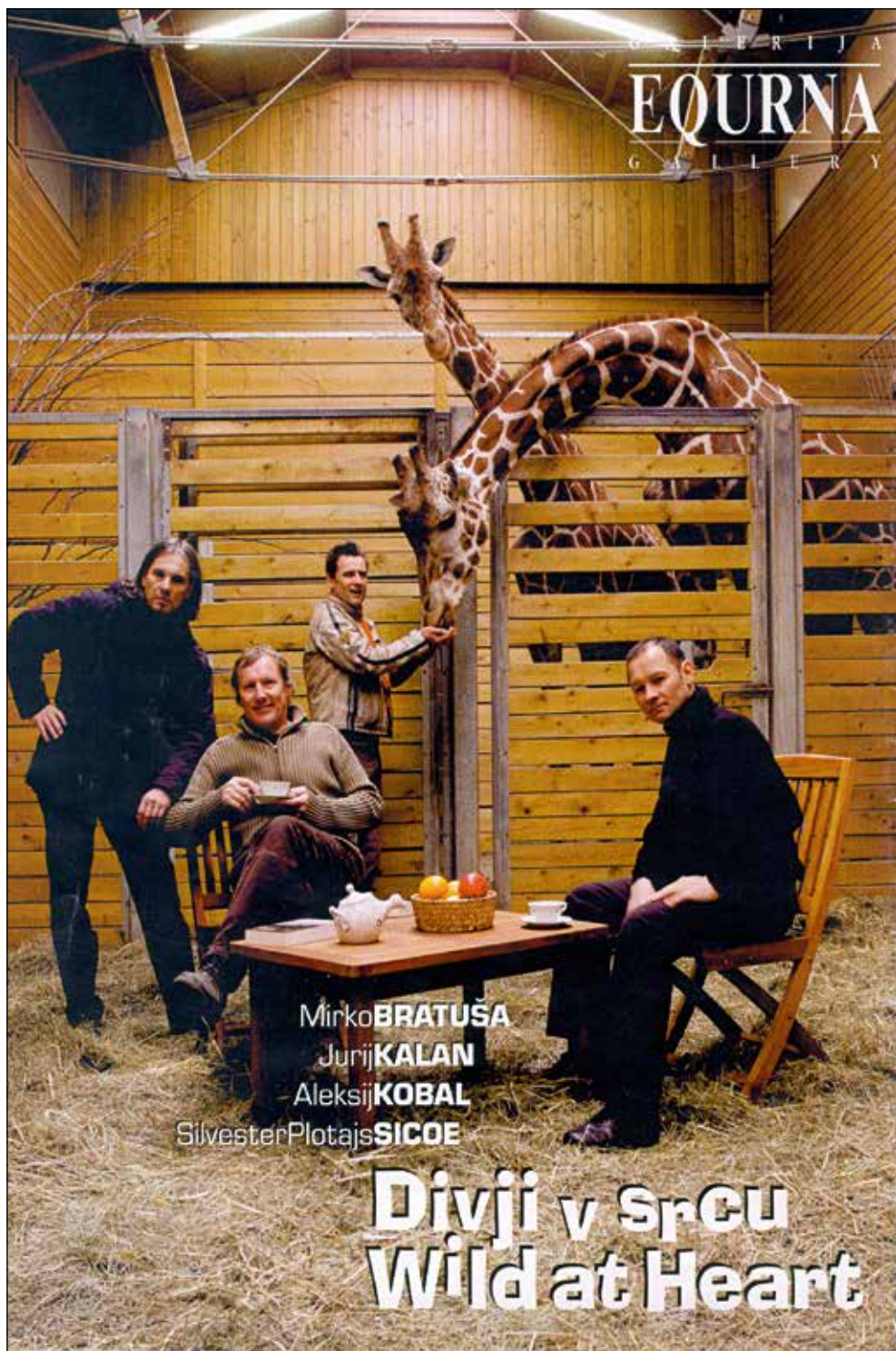
Vsekakor, če me boste le povabili.

Predan oče. Foto: Bojana Kalan

Vabilo na drugo razstavo Divji v srcu v Equrno v Ljubljani, 2002. Foto: Bojan Kranjc

Vabilo na tretjo razstavo Divji v srcu v Equrno v Ljubljani, 2008. Od leve proti desni: Jurij, Aleksij, Silvester, Mirko. Foto: Bojan Kranjc

**Ko Jurij Kalan svoje mojstrovine
na ogled postavi:**

Rojen 28. marca 1961 v Kranju.
Leta 1990 diplomiral na akademiji
za likovno umetnost v Ljubljani
pri prof. Metki Kraševac.

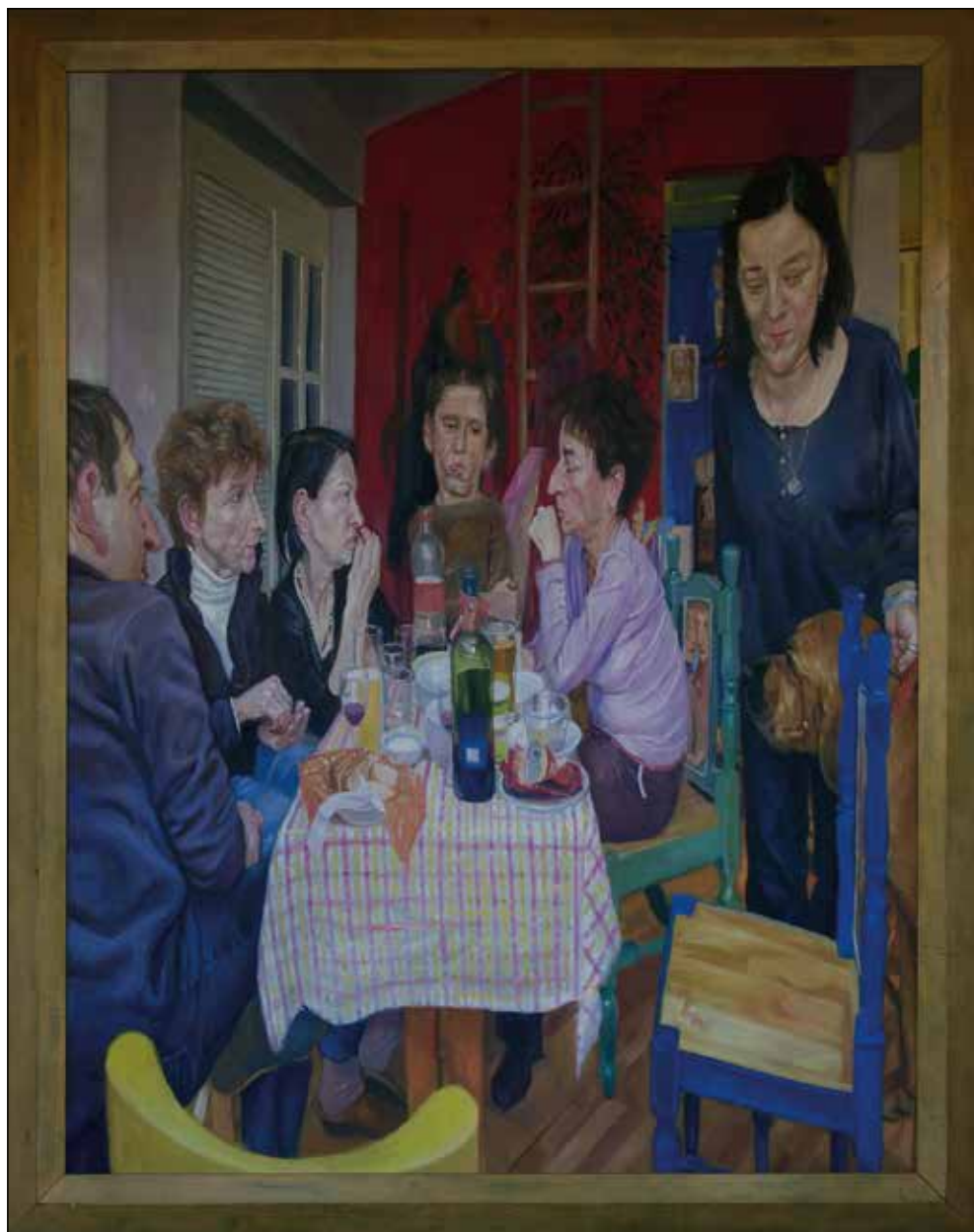
Ajda, Žiga in Guria, 2007, olje na platno, 135 x 110 cm.

Drevo, 2007, olje na platno, 120 x 150 cm.

Prijateljja, 2008, olje na platno, 60 x 80 cm.

Sosedje II, 2007, olje na platno, 180 x 140 cm.

Doma, 2007 – 2008, olje na platno, 180 x 140 cm.

JURIJ KALAN, NAŠA KOBILA, OLJE/PLATNO

Blizu oči, blizu srca

VLADIMIR P. ŠTEFANEC

Jurij Kalan: Od Aje do Gurie
Galerija ISIS, Ljubljana
7. 11.–24. 11. 2006

likovna razstava

Ob pogledu na Kalanove slike se težko izognemo vtisu, da gre pri mnogih za preslikane prizore iz družinskega albuma. Na njih vidimo osebe iz kroga družine in prijateljev ob različnih srečanjih in praznovanjih ter portrete teh istih ljudi, pa tudi njihovih domačih živali. Tudi te, še posebno psi, imajo namreč na Kalanovih platnih pomembno mesto.

Iz slik veje množica pristnih življenjskih občutij, vsakdanje življenjske sreče, drobnih zadovoljstev, radosti, skrbi, resnobnosti, zagrenjenosti. Vsakdanji ljudje torej, v vsakdanjih položajih, ob navidez nepomembnih, a vendarle zelo pomembnih trenutkih v življenju posameznikov in družin. Ob ogledu slik, polnih zgovornih, tudi banalnih detajlov, ki brez olepševanja določajo osebe na njih,

se zazdi, da je slikar zaobrnil rek »daleč od oči, daleč od srca« in da slika ljudi, blizu njegovim očem in srcu. To počne na neposreden način, ki je hkrati poln človečnosti in prav nič polikan. Prihod novih družinskih članov, prizori, skozi katere se zrcalijo etape v razvoju otrok, njihova sproščena igra z živalmi, srečevanje različnih generacij, so univerzalni motivi, ki v svoji navidezni preprostosti vsebujejo tudi globljo bitnost.

Na mnogih delih (ta so zelo različnih formatov in oblik) je prisoten za Kalana značilni »pogled skozi širokokotni objektiv«, zaradi katerega so upodobljenci zmaličeni in včasih zadobijo že kar grotesken pridih. Je pa na razstavi tudi precej slik, na katerih slikar tovrstno optiko opusti. Nastalo »praznino« navadno nadomešča z večjo dinamičnostjo motiva in čustveno poglobljenostjo. Ker nosijo njegove tovrstne slike najnovejšo letnico, smemo sklepati, da nakazujejo Kalanov nadaljnji razvoj.

Opaziti je tudi nekaj premikov h klasičnim slikarskim tematikam, ob

čemer je pomenljiva po formatu majhna, a vsebinsko močna slika Pogled, s »pogledoma« dveh slikarjev, Rembrandta in Kalana. V tem smislu je treba omeniti tudi serijo manjših ženskih portretov (slikarjeva žena?), v kateri so tudi trije, iz katerih bi bilo mogoče oblikovati zaključeno celoto. Portreti z naslovi Jutro, Dan in Večer pokažejo upodobljenko v treh fazah dneva in se gibljejo od za silo spočitega jutranjega obličja, prek napetosti dneva, do končno bolj sproščene, a tudi utrujenega večernega obraza, ožarjenega kot zahajajoče sonce. Ta portretni trojček se zdi kot vsakdanja, sodobna alegorija, obenem pa je izjemno intimen.

Popolna novost v umetnikovem opusu so lesene »rezbarije«, na katerih prepoznamo iste obraze kot na njegovih slikah. So zanimivo dopolnilo, a ne dosegajo izraznosti slik. Te so v Kalanovem zadnjem obdobju (večina jih je iz zadnjih dveh let) postale še bolj žive, še bolj prepričljive, še bolj neposredne, zato se nas še bolj dotaknejo.

Skupinske razstave

- 1984** • Mestna galerija Ljubljana,
Razstava študentov ALU, Ljubljana
- 1991** • Delavski dom, Zagorje
- 1992** • Delavski dom, Zagorje
- 1993** • Galerija Ivana Groharja, Škofja Loka
- 1994** • Pokrajinski muzej, Nova Gorica
- 1995** • Grad Štatenberg
- 1996** • Galerija Ivana Groharja,
Škofja Loka
• Razstava Združenja umetnikov
Škofja Loka
• Grad Štatenberg
• Miheličeva galerija, Ptuj
- 1998** • Equrna, *Divji v srcu*, Ljubljana
• Equrna, *Factor banka – nove pridobitve*, Ljubljana
• Bienale mesta Kranj
• Mestna galerija Ljubljana,
Majski salon 98, Ljubljana
• Kulturni center Srečka Kosovela,
Sežana
- 1999** • Mestna galerija Ljubljana,
Majski salon 99, Ljubljana
• Galerija mestne hiše, Bonn,
Nemčija
- 2000** • Narodni dom – Kibla,
homo.sapiens. 3000, Maribor
• Kunstforum, *Pozicija telesa*,
Bonn, Nemčija
• Intart, Udine, Italija
• Galerija Marin, Umag, Hrvaška
- 2001** • Moderna galerija, *Likovna zbirka
Factor banke*, Ljubljana
- Moderna galerija, *Oko in njegova res-
nica: Spektakel in resničnost v slovenski
umetnosti 1984–2001*, Ljubljana
- Galerija Deva puri, Bled
- Podoba družine v XX. stoletju na
Slovenskem, *Od rojstva do rojstva*,
Umetnostna galerija Maribor
- *Nasilje*, Istanbul, Turčija
- Miheličeva galerija Ptuj,
Likovna kolonija Talum, Ptuj
- 3. slovenski triennale satire in humorja
Aritas, *Šmarje 2001*, Šmarje pri Jelšah
- 3. slovenski triennale satire in humorja
Aritas, Galerija Loškega muzeja
- 2002** • Narodni dom – Kibla, *Eye try*, Maribor
• Galerija Equrna, *Divji v srcu*, Ljubljana
• Kulturni center Srečka Kosovela Sežana,
Nasilje, Sežana
• Križni hodnik minoritskega samostana,
Mednarodna delavnica Piran, Piran
• Galerija Loškega muzeja, *6. kolonija
Iveta Šubica – Pred lovom*, Škofja Loka
- 1. mednarodni bienale *Multimeridian*,
Pula
- 2003** • Dom hrvaških likovnih umetnikov,
Podoba kot presežek vidnega, Zagreb
- 2004** • Jakopičev paviljon, *Podoba kot presežek
vidnega*, Ljubljana
- 2005** • Umetnostna galerija Maribor, *Izbor iz
umetnostne zbirke NLB*, Maribor
- 2006** • Galerija Ivana Groharja, *Kolonija Iveta
Šubica*, Škofja Loka
• Galerija Velenje, *Figura na začetku
stoletja*, Velenje
- 2008** • Galerija Equrna, *Divji v srcu*, Ljubljana
• Izbor iz zbirke Nove Ljubljanske banke,
Mestna hiša Bruselj

Samostojne razstave

- 1992** • Galerija ŠKUC, Ljubljana
 - Delavski dom, Zgorje
 - Galerija Ivana Groharja, Škofja Loka

- 1997** • Galerija Equrna, Ljubljana
 - Likovni salon, Celje
 - Galerija Šola, Ljubljana - Dolsko

- 1999** • Mini Galerija Triglav art, Postojna

- 2002** • Galerija Ivana Groharja, Škofja Loka

- 2004** • Knjižnica Jožeta Mazovca,
Ljubljana - Moste

- 2006** • Galerija ISIS, Ljubljana

Nagrade

- 1992** • Groharjeva štipendija

- 1998** • Nagrada mesta Kranj
 - Nagrada majski salon

- 2001** • Bronasti Aritas

Bodoče samostojne razstave

Konec leta 2008 v Črnomlju

Zahvala

Hvala, Jure. Zahvala tudi Juretovi sestri Rezi in ženi Bojani, ki sta pomagali intervjuju na plan.

Iz arhiva

Muzejskega društva Železniki

Na logu v Železnikih.